YMPÄRISTÖMINISTERIÖ **LiV 7.11.2018**
Ympäristöneuvos Markus Tarasti HE 185/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt ympäristöministeriöltä kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä (185/2018) eduskunnalle laiksi ajoneuvolain 16 ja 64 a §:n muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja lausuu asiasta seuraavaa:

Ympäristöministeriö katsoo, että hallituksen esityksen tavoitteet uusien liikkumisen innovaatioiden ja talvimatkailupalveluiden uusien mahdollisuuksien täysimääräiseen hyödyntämiseen ovat kannatettavia. Ympäristöministeriö myös puoltaa hallituksen esityksen sisältämää tavoitteiden toteuttamistapaa, jossa raskaiden moottorikelkkojen käyttö sallittaisiin reitin pitäjän arvioinnin perusteella tarkoitukseen soveltuville moottorikelkkailureiteille. Reitin pitäjä voisi arvioida kokonaisuutena reitin leveyteen, mutkaisuuteen, näkyvyyteen, nousujen jyrkkyyteen ja mahdollisiin vesistöjen ylityksiin- yms. liittyvät tekijät sekä reitin liikennemäärät huomioiden, soveltuuko moottorikelkkailureitti turvallisesti myös raskailla moottorikelkoilla liikennöintiin.

Ympäristövaikutuksista

Ympäristöministeriön arvion mukaan esityksellä ei olisi merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ohjelmapalveluyritysten sekä muussa useiden matkustajien kuljettamiseen tarkoitetussa käytössä kuljetuskapasiteetiltaan suuremmat moottorikelkat olisivat hyötysuhteeltaan nykyisiä moottorikelkkoja tehokkaampia, mistä voisi aiheutua jossain määrin positiivisia ympäristövaikutuksia. Kielteisiä ympäristövaikutuksia voisi taas aiheutua siitä, että raskaammat ja leveämmät moottorikelkat yleistyisivät merkittävästi, ja uusista reiteistä ryhdyttäisiin rakentamaan nykyistä huomattavasti aiempaa leveämpiä.

Moottorikelkkailureittien perustamisesta

Nykyiset voimassa olevat moottorikelkkailureitit on perustettu omamassaltaan enintään 500 kg:n painoisille moottorikelkoille. Valtaosa käytössä olevista moottorikelkoista on painoltaan huomattavasti alle sallitun suurimman omamassan, n. 80 % 300-399 kg:n painoisia. Käytössä olevat moottorikelkkailureitit on aikanaan suunniteltu nykyisenkaltaisille yksitelaisille moottorikelkoille. Tällä on ollut vaikutusta tarvittavaan reittipohjan leveyteen ja näin ollen reittiä varten perustettuun käyttöoikeuteen. Nykyisiä moottorikelkkailureittejä suunniteltaessa ei ole huomioitu, että niillä liikennöitäisiin omamassaltaan jopa 800 kg:n painoisilla moottorireillä. Suurempi massaisten sekä leveämpien ja useammille matkustajille tarkoitettujen moottorirekien liikennöinnin sallimisella moottorikelkkailureiteillä voi siten olla kielteisiä vaikutuksia liikenneturvallisuuteen ja suurempien kuljettavien henkilömäärien johdosta myös mahdollisten onnettomuuksien pelastustehtävien suorittamiseen. Ympäristöministeriö katsookin, että raskaat moottorikelkat tulee sallia vain tarkoitukseen soveltuvaksi arvioiduilla moottorikelkkailureiteillä.

Moottorikelkkailureittisääntelyn aikanaan voimaan tullessa 1990-luvun alussa ohjeisti ympäristöministeriö reittien rakentamista ja sijoittamista. Moottorikelkkailureitit tuli ohjeistuksen mukaan rakentaa mahdollisimman luonnonmukaisiksi välttäen mm. puiden kaatamista sekä maapohjan tasoittamista ja raivaamista kiertämällä luonnonesteet kuten suuret kivet, kuopat ja jyrkät rinteet. Reittiä ei ohjeistuksen mukaan tullut tasoittaa esimerkiksi maansiirtokoneella ja reittipohjan kasvipeite tuli saada säilymään. Reittien enimmäisleveydeksi ohjeistettiin 5 metriä ja reiteille ei tullut asettaa kaltevuus- tai kaarrestandardeja vaan huomioida reittien maastoon sijoittamisessa vallitsevat luonnonolot.

Moottorikelkkailureitit ovat tieliikennelain tarkoittamia teitä ja niillä ajamiseen sovelletaan tieliikennelainsäädännön liikennesääntöjä, mutta niiden rakentaminen ja perustaminen maastoon poikkeaa merkittävästi muista teistä. Käytännön olosuhteiltaan moottorikelkkailureitit ovat usein lähempänä maastoa kuin tietä. Reittien ajettavuus lisäksi vaihtelee kelkkailukauden aikana huomattavasti sääolosuhteiden vaikutuksesta sekä reittien ylläpidon tasosta johtuen.

Reittisääntelystä

Maastoliikennelain 13 §:ssä tarkoitettuja moottorikelkkailureittejä on arviolta yhteensä noin 4000 kilometriä. Valtaosa moottorikelkkailuun tarkoitetuista väylistä, arviolta yhteensä n. 16 000 kilometriä, on maanomistajan luvanvaraisuuteen perustuvia moottorikelkkauria.

Moottorikelkkailureitin perustamiseksi on laadittava reittisuunnitelma, jonka hyväksymisestä päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Reitin pitäjänä voi toimia kunta, kuntayhtymä, valtio tai yhteisö taikka elinkeinonharjoittaja. Moottorikelkkailureitin perustamisen edellytyksenä on, ettei sen käyttämisestä aiheutuisi luonnolle tai muulle ympäristölle, luontaiselinkeinolle, maa- ja metsätaloudelle, yleiselle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle huomattavaa haittaa. Moottorikelkkailureitti voidaan tietyin rajoituksin tarvittaessa perustaa myös ilman maa-alueen tai vesialueen omistajan tai haltijan suostumusta, edellyttäen että reitti on tarpeen yleisen kulkuyhteyden luomiseksi tai yleisen virkistyskäytön kannalta. Reitin pitäjän on korvattava moottorikelkkailureitistä kiinteistölle, maa-alueen omistajalle tai haltijalle, poronhoidolle tai ammattimaiselle kalastukselle aiheutuva vahinko ja haitta. Reitti voidaan ottaa käyttöön, kun reittisuunnitelma on saanut lainvoiman, korvaukset on suoritettu ja reitti merkitty maastoon. Moottorikelkkailureitti lakkautetaan reitin pitäjän ilmoituksesta tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimesta, jos reittiin tai sen osaan ei olosuhteiden muuttumisen vuoksi enää ole yleistä tarvetta tai jos lakkauttamiseen ilmenee muuta erityistä syytä. Reitin pitäjä voi siten käytännössä lakkauttaa reitin niin halutessaan, laista ei johdu velvoitetta reitin pitäjälle ylläpitää reittiä.

Moottorikelkkailureitin soveltuvuuden arvioimisesta raskaille moottorikelkoille

Komissio teknisten määräysten ilmoitusmenettelyssä antamassaan huomautuksessa tarkastellessaan valitun sääntelymallin sisältämien rajoitusten oikeasuhteisuutta, esittää huolen siitä, ettei reitin pitäjää lakiluonnoksessa velvoiteta arvioimaan ylläpitämänsä reitin soveltuvuutta raskaille moottorikelkoille. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvaan reitin ylläpitoon istuisi huonosti sääntelymalli, jossa moottorikelkkailureitin soveltuvuuden arviointi raskaille moottorikelkoille säädettäisiin reitin pitäjälle velvoittavana. Ympäristöministeriö pitää myös melko epätodennäköisenä sitä, etteivät reitin pitäjät tosiasiallisesti ryhtyisi arvioimaan ylläpitämiensä reittien soveltuvuutta raskaille moottorikelkoille. Reitin pitäjinä toimivat usein kunnat ja reittien ylläpidon keskeinen tarkoitus on palvella alueen matkailuelinkeinon tarpeita. Siten niiden intresseissä on jo lähtökohtaisesti arvioida soveltuvatko niiden ylläpitämät reitit raskaille moottorikelkoille, joita tultaisiin käyttämään erityisesti matkailupalveluissa. Toisaalta matkailuelinkeinon imagoherkkyyden voidaan arvioida pitävän huolen siitä, että arviointi perustuu aidosti liikenneturvallisuus näkökohtiin eikä taloudellisen hyödyn tavoitteluun matkailijoiden ja muiden reitin käyttäjien turvallisuuden kustannuksella.

Ministeriöiden tarkoituksena on myös seurata sääntelyn tavoitteiden toteutumista käytännössä. Toimeenpanon seurannassa tarkasteltaisiin erityisesti reitin pitäjien ryhtymistä arvioimaan yllä pitämiensä reittien soveltuvuutta raskaille moottorikelkoille sekä sitä, missä määrin moottorikelkkailureittejä tosiasiallisesti avattaisiin niillä liikennöimiseen.

Maastoliikennelain moottorikäyttöisen ajoneuvon määritelmä

Raskaita moottorikelkkoja koskevan sääntelyn lisäksi hallituksen esitys sisältää maastoliikennelain moottorikäyttöisen ajoneuvon määritelmää koskevan muutosehdotuksen, jolla maastoliikennelain määritelmä yhdenmukaistettaisiin vastaamaan ajoneuvolain määritelmää. Ympäristöministeriö pitää muutosta tarpeellisena. Se palauttaisi aiemman, aina vuoteen 2015 jatkuneen tilan, jossa ajoneuvo- ja tieliikennelainsäädännössä sekä maastoliikennelaissa moottorikäyttöisen ajoneuvon määritelmä on ollut yhteneväinen ja poistaisi sähkömoottorilla varustettujen polkupyörien (L1e-A) ajoneuvoluokitteluun liittyvät mahdolliset tulkintaepäselvyydet.